

Kvalitetsarbetet vid
Göteborgs universitet
2001-2004

Gemensamt kvalitetsarbete

Förutsättningar, mål och organisation

Göteborgs universitet är ett stort och ovanligt mångfacetterat universitet. Detta faktum utgör en stor tillgång för universitetets studenter, medarbetare och olika verksamhetsgrenar, men det inrymmer också potentiella problem av olika slag. För ett universitet som Göteborgs är det viktigt att den stora tillgången som variationsrikedomen utgör inte förblir en outnyttjad resurs, och det är likaså viktigt att universitetet förmår bemästra sådana problem som storlek och heterogenitet kan generera.

Vi uppfattar universitetets verksamhet som i många avseenden framgångsrik. Generellt sett är utbildningsplatserna vid Göteborgs universitet sedan en tid landets mest eftersökta. Universitetets forskning ligger mycket väl framme på en lång rad områden, med ett nobelpris i medicin som kronan på verket. Det sagda hindrar inte att kvalitetsarbetet vid Göteborgs universitet står inför intressanta utmaningar.

Liksom många andra universitet har Göteborgs universitet valt en relativt långt driven decentralisering av sin organisation. Fakulteterna är i hög grad självständiga såväl vad gäller egen beslutsmyndighet som vad gäller olika slag av administrativa resurser. På grund av storlek och heterogenitet är det svårt att tänka sig att Göteborgs universitet, nu eller senare, skulle vilja välja en i grunden annorlunda organisationsprincip än den decentraliserade. Däremot kan man förbättra förutsättningarna för ledning, uppföljning, samordning och resursutnyttjande. Under perioden har ett antal åtgärder med detta syfte vidtagits.

Hösten 2003 skapades ett särskilt ledningsråd med rektor, prorektor, förvaltningschef samt företrädare för fakulteterna och studenterna. Syftet var just att skapa bättre förutsättningar för verksamhetsledning och samordning på universitetsnivå. Under 2004 har vidare i RESKO-projektet bedrivits ett omfattande utredningsarbete där möjligheterna till samordningsvinster ses över. Förslag kommer att lämnas till universitetsstyrelsen under våren 2005.

Som en centralt verkande resurs i kvalitetsfrågor finns dels två stödpersoner, Rektorsrådet för kvalitetsfrågor och Kvalitetssamordnaren, dels det fakultetsförankrade organet Kvalitetsrådet. Dessa har en samordnande, utbildande och konsultativ roll i förhållande till linjeorganen. Rektorsrådet är ordförande och Kvalitetssamordnaren är sekreterare i Kvalitetsrådet. Hos Kvalitetsrådet samlas kunskap och erfarenheter kring kvalitetsarbetet, som sedan kan användas i det konsultativa arbetet. Befattningen som Kvalitetssamordnare inrättades och tillsattes under 2004.

I samband med universitetets femtioårsjubileum i oktober 2004 antogs ett nytt måldokument – *Göteborgs universitet 2010*. Dokumentet var ett av många resultat av ett stort arbete som bedrivits för att kartlägga och utveckla universitetets "identitet och image". Inledningsvis kartlades bilden av universitetet såväl bland anställda och studenter som bland aktörer i omvärlden. Strategin har därefter varit att prioritera det interna identitetsbyggandet för att senare arbeta mer med externa informationsinsatser. Projektet skall ses som ett sätt att utveckla verksamhetens kvalitet, inte minst genom att utnyttja vår mångfald för gemensam utveckling.

Göteborgs universitets kvalitetssystem kan ses som ett överordnat styrdokument för verksamhetsutveckling som omfattar alla delar och aspekter av universitetets verksamhet – forskning, undervisning, samverkan, arbetsmiljö, jämställdhet etc. En diskussion förs om möjligheten av att förtydliga detta förhållande och låta det överordnade dokumentet tillsammans med ett antal centrala styrdokument utgöra ett ledningssystem för verksamhetsutveckling. En sådan ordning skulle dels kunna skapa överskådlighet, dels ge incitament till förenkling, gallring och samordning inom och mellan dokumenten. Det övergripande dokumentet skall i så fall ange vilka policydokument, planer och uppdrag som skall finnas samt hur dessa regelbundet skall ses över. Vidare skall anges hur verksamhetens olika delar regelbundet skall följas upp och kvalitetsbedömas.

Som ett förarbete tillsattes hösten 2004 en arbetsgrupp som har till uppgift att se över de universitetsgemensamma styrdokumentens grundstruktur. Genom en bättre grundstruktur för den stora mängden styrdokument skall dokumentens effektivitet som styrinstrument öka. Vidare skall gruppen lämna förslag på vilka av dessa styrdokument som skall ingå i ett eventuellt kommande ledningssystem för verksamhetsutveckling. Arbetsgruppen kommer under första kvartalet 2005 att lämna sitt förslag.

Härefter skall vidtas ett arbete där styrdokumenterna ses över innehållsligt. Syftet är att de genom förenkling och bättre samordning skall bli mer effektiva som styrinstrument. Inte minst är det viktigt att kontrollera att styrdokumenterna är i överensstämmelse med det nya måldokumentet och andra överordnade dokument.

Universitetets kvalitetssystem

Organisationen av kvalitetsarbetet utgör en nyckelfråga när det gäller att utnyttja mångfalden och bemästra de problem som storlek och heterogenitet kan generera. Kvalitetsarbetet inom Göteborgs universitet är en angelägenhet och ett ansvar för linjeorganisationen – vad avser såväl kvalitetssystemets funktion som olika slag av konkreta utvecklingsinsatser. Göteborgs universitets nuvarande kvalitetssystem antogs i juni 2001.

Sättet att bedriva verksamhet måste avpassas efter de förutsättningar som råder i en organisation om det skall vara framgångsrikt. Man måste kort sagt ”gilla läget” för att kunna vara framgångsrik – vare sig man vill förändra ”läget” eller vidmakthålla det. En sådan utgångspunkt kan sägas ligga till grund för det kvalitetssystem som antogs av Göteborgs universitets styrelse i juni 2001.

Systemet utgår från förutsättningen att de intellektuella och sociala kulturerna varierar mellan de olika delarna av universitetet, och att denna variation bör ges möjlighet att få genomslag i enheternas kvalitetsarbete. Målet måste ju vara att finna de styrsystem som skapar bästa möjliga förutsättningar för en god verksamhetsutveckling. Även kvalitetssystemets tillkomsthistoria har stor betydelse. För att ett system skall erhålla legitimitet i den organisation där det skall verka, och därmed få förutsättningar att fungera effektivt, så är det till stor fördel om berörda medarbetare har kunnat påverka utformningen av systemet. Med ett sådant arbetssätt gynnar man också framväxten av en kvalitetskultur. Det är således viktigt att varje enhet har ett eget kvalitetssystem, och att arbetet med att skapa dessa lokala kvalitetssystem bedrivs inom var och en av Göteborgs universitets enheter.

En sådan organisering av universitetets kvalitetsarbete sammanfaller med den decentraliseringsideologi som präglar universitetet och dess verksamhet i övrigt. En förbehållslöst decentraliserad verksamhet tillgodoser dock inte enheternas behov av att kunna lära av varandra – och den ger inte heller universitetets centrala ledning möjlighet att utöva sin ledningsroll. Universitetsledningen behöver således ett instrument för att tillse att fakulteter och institutioner ansvarsfullt axlar det ansvar för kvalitetsarbetet som delegerats.

I det kvalitetssystem som antogs 2001 förutsätts därför att varje instans inom universitetet skall ha ett eget kvalitetssystem i vilket anges rutiner dels för att säkerställa och utveckla kvaliteten i den egna verksamheten, dels för att genom någon form av "audits" tillse att underlydande enheter antagit och tagit i bruk effektiva kvalitetssystem. Efter planering under 2004 kommer den första omgången av "fakultetsaudits" att genomföras under våren 2005.

Vid dessa fakultetsaudits skall utvärderingsgrupper besöka universitetets fakulteter och på basis av årsberättelser, styrdokument, intervjuer och samtal rapportera till universitetsledningen om kvalitetsarbetet hos besökta fakulteter. Utvärderingsgrupperna skall bestå av företrädare för universitetsledningen, Kvalitetsrådet, andra fakulteter och studenterna. Den övergripande fråga uppföljningsgruppen skall ställa i samband med fakultetsaudits är: *Hur arbetar fakulteten för att få bästa möjliga resultat av sin verksamhet?*

Viktigast i denna process blir förhoppningsvis det lärande som besöken leder till hos såväl granskade som granskare. Vi sprider den kunskap som mångfalden av angreppssätt skapar. Istället för "att lägga alla ägg i en korg" låter universitetet enheterna pröva olika metoder och utvinner kunskap ur denna mångfald.

En sådan auditverksamhet utgör således en viktig komponent i en "lärande organisation". Kvalitetsrådet organiserar andra aktiviteter med liknande funktion, till exempel projekt och seminarier kring olika slag av instrument för kvalitetsarbete – kursvärderingar, benchmarking, sakkunnigförfarande etcetera. Seminarier kring erfarenheter från olika slag av utvärderingar är ett annat viktigt inslag. Kvalitetsrådet är på detta sätt en mötesplats och ett kunskapscentrum för universitetets gemensamma kvalitetsarbete. Sammanlagt anges ett tiotal större aktiviteter i Kvalitetsrådets verksamhetsplan.

I vårt kvalitetssystem anges att vi i så stor utsträckning som möjligt skall använda instrument som inte bara granskar verksamheten utan som även kan få omedelbara verksamhetsutvecklande konsekvenser. Det akademiska seminariet är vårt mest anrika instrument för kvalitetsgranskning och utveckling. Genom den omedelbara kontakten mellan granskare och granskad kan här forskaren genast ta tillvara de goda synpunkter som lämnas – liksom även övriga deltagare kan använda seminariet som en källa för utveckling. Arbetsformer med kollegial granskning har på olika håll inom universitetet nu också börjat användas för att utveckla undervisningen.

Genom det sätt att organisera kvalitetsarbetet som Göteborgs universitet valt så har den lokala enheten full kontroll över det arbete man skall bedriva inom sitt kvalitetssystem, och därmed ett eget ansvar för att det bedrivs på ett fruktbart sätt. För att förstärka denna inställning till utformandet av kvalitetssystem så betonas att systemen inte får uppfattas som byråkratiska rutiner, utan att de från tid till annan skall utvärderas och vid behov revideras så att de på bästa möjliga sätt skall befrämja en positiv verksamhetsutveckling.

Det betonas även att man skall fortsätta att använda de effektiva kvalitetssäkringsinstrument som man redan har inom sin verksamhet. Vid behov skall de effektiveras, och i vissa fall kan man behöva skapa nya instrument. Översynen av etablerade instrument (som den kollegiala granskningen av forskningsprodukter) och komplettering med nya instrument skall tillsammans skapa ett finmaskigt nät av instrument med vilket man skapar så goda förutsättningar som möjligt för en positiv verksamhetsutveckling.

Det är viktigt att alla medarbetare deltar i kvalitetsarbetet, och därmed tar ansvar för kvalitetsutvecklingen, men att organisera och driva ett kvalitetssystem kräver en ledningsstruktur. Universitetsledningen liksom fakultets- och institutionsledningar har dessutom ett ansvar för kvalitetsutvecklingen inom sina respektive organisationer. För att kunna ta detta ansvar måste man etablera ett ledningssystem. Ledningen kan naturligtvis inte själv operativt övervaka kvaliteten i verksamheten. Vårt kvalitetssystem skall tjäna som ett sådant ledningssystem.

Utvärdering av utbildning

Utöver den vanliga verksamheten med kursvärderingar och seminarie- och kollegiediskussioner kring utbildning följs universitetets utbildningsprogram upp med olika slag av enkätstudier. Mest regelbundet görs detta inom den samhällsvetenskapliga fakulteten, där man anlitar SOM-institutet för att genomföra studierna.

På universitetsnivå bedrivs motsvarande utvärderingsverksamhet av STUG-projektet. STUG-projektet startade 2001 och baseras på information om och från de studerande. Information från registerdata kompletteras med information från de studerande, deras attityder och bedömningar såväl av utbildningen vid universitetet som av den egna studiesituationen.

Syftet är att STUG-projektet skall leda till en säkrare framförhållning vad gäller planering av utbildningen. Genom att lyfta fram önskade förändringar i utbildningen - innehåll, form och utbud - skall projektet också ge möjlighet till en bättre framtida rekrytering av studerande. Via projektet får också uppföljningen av verksamheten ett bredare underlag. Projektet syftar även till att öka studerandeflytandet genom att centralt samla in, analysera och föra ut studenternas åsikter om och bedömningar av verksamheten vid universitetet. Projektet bygger också på studenters medverkan alltifrån planering av undersökningar till resultatredovisningar och åtgärdsdiskussioner.

Resultatredovisningarna är deskriptiva och, framför allt, åtgärdsinriktade. Olika data och uppgifter kopplas samman för att finna tolkningar, förklaringar och åtgärdsförslag. I förlängningen syftar projektet till att bygga upp ett system för kontinuerliga och åtgärdsinriktade analyser av utbildningen vid Göteborgs universitet.

Undersökningarna inom projektet har skett i särskilda delstudier riktade mot olika studerandegrupper.

Stug 1: Utvärdering av programutbildningarna vid Göteborgs universitet

Stug 2: Examina och examensfrekvens på nybörjarprogrammen

Stug 3: Skäl för att inte påbörja programstudier som man antagits till

Stug 4: Studenter från hem med olika utbildningsbakgrund och deras bedömning av studierna och studiesituationen

Stug 5: Studentinflytande på utbildningen

Stug 6: Utvärdering av fristående kurser

Stug 7: Studenternas arbetsmiljö

Till dessa internt initierade utvärderingar kommer Högskoleverkets program för utvärderingar av utbildningsprogram och examensämnen. Här har arbetet med självvärdering, utvärdering, åtgärdsarbete och uppföljning hos alla deltagande institutioner präglat kvalitetsarbetet under cirka en fyraårsperiod.

Den passerade fyraårsperioden kan således sägas vara starkt präglad av utvärderingar och åtgärdsarbete.

Studentinflytande

Under året startade en studie för att dels granska det reglerade studentinflytandet, dels finna nya former för en vidgad studentmedverkan i utbildningen. Denna studie genomförs i samarbete mellan Kvalitetsrådet och STUG-projektet. Som ett komplement har studentkårerna låtit genomföra en självvärdering av sina verksamheter. Såväl kartläggning som självvärdering är nu klara och skall ligga till grund för en handlingsplan för studentinflytande. Förslag om handlingsplanen skall arbetas fram av Kvalitetsrådet.

Pedagogik

Det pedagogiska utvecklingsarbetet bedrivs nära verksamheten på de institutioner som bedriver respektive utbildningar. Vissa satsningar görs på fakultetsnivå. (Se nedan.) På universitetsnivå bedrivs utbildning av universitetslärare inom ett universitetspedagogiskt centrum. Verksamheten under perioden har ungefär samma omfattning som tidigare.

Kvalitetsrådet har i uppgift att varje år föreslå pedagogiska pristagare. Dessa är ett sätt att lyfta fram universitetets utbildningsverksamhet och de insatser som görs där. I syfte att skapa större uppmärksamhet för priserna, och därmed för universitetets utbildningsverksamhet, beslutade rektor 2004 på Kvalitetsrådets initiativ om förändringar av nomineringsförfarandet.

www.gu.se/kvalitet

Under 2004 skapade och utvecklade Kvalitetsrådet en hemsida för kvalitetsfrågor. Förutom information om t ex aktuella utvärderingar och länkar till användbara sajter återges universitetets och flera av fakulteternas/institutionernas kvalitetssystem i sin helhet. Syftet är att sprida arbetssätt för kvalitetsutveckling och stimulera till vidare arbete. En av undersidorna anger specifikt exempel på kvalitetsarbete och kvalitets-säkring inom universitetet. Via hemsidan sprids också information om Kvalitetsrådets verksamhet.

Kvalitetsarbete inom nämndområdena

Handelshögskolan

Högskoleverkets utvärderingar

Kvalitetssäkrings- och kvalitetsutvecklingsarbetet under perioden 2001 – 2004 har präglats av de nationella ämnes- och programutvärderingarna i Högskoleverkets regi.

De nationella utvärderingarna har följts upp på lokal nivå. Varje institution svarar för att genomföra åtgärder utifrån de rekommendationer som ges av Högskoleverkets bedömningsgrupper och utifrån vad institutionerna själva anger i sina handlingsplaner grundade på erfarenheter och slutsatser av självvärderingsrapporterna.

Fakultetsledningen har, efter genomförd utvärdering och efter det att respektive rapport publicerats, träffat respektive institutionsledning i syfte att utvärdera erfarenheterna av granskningsprocessen och för att diskutera hur institutionens förändringsarbete på bästa sätt kan stödjas från fakultetsledningen och fakultetsnämndens sida.

Samverkansåtgärder och tvärvetenskaplig forskning

Handelshögskolan har under senare delen av 1990-talet arbetat med att skapa former för en systematisk samverkan med det omgivande samhället. Sådana initiativ är bl a program för partnerskap och Career Service. Dessa initiativ syftar också till att i ökad utsträckning integrera samverkan i utbildning och forskning.

En av Handelshögskolans ambitioner är att stärka och utveckla mång- och tvärvetenskaplig forskning. För att underlätta sådan forskning har ett antal centrumbildningar inrättats under den gångna fyraårsperioden. Syftet med att inrätta centrumbildningar är att lyfta fram och tydliggöra ett ämnesområde som ligger i skärningspunkten mellan minst två etablerade discipliner.

Ackreditering

För att öka attraktionskraften bland studenter, lärare och forskare samt för att stämma av den egna verksamhetens inriktning och förutsättningar med andra handelshögskolor eller ”Business Schools” i Europa har Handelshögskolan under våren 2004 medverkat i en internationell ackrediteringsprocess inom ramen för European Quality Improvement System (EQUIS) genomförd av European Foundation for Management Development (EFMD) med säte i Bryssel. Ackrediteringsprocessen bygger på en omfattande självvärdering av hela verksamheten med efterföljande peer review-förfarande med företrädare för universitet och högskolor i Europa.

I november 2004 beslutade EQUIS efter rekommendation att ge Handelshögskolan vid Göteborgs universitet en ackreditering på fem år. Handelshögskolan vid Göteborgs universitet är därmed en av 79 ”Business Schools” i Europa som har denna ackreditering.

EQUIS består av över hundra olika kriterier eller kvalitetsindikatorer. Dessa indikatorer berör bl a ledning och styrning, utbildningens bredd, uppläggning och

genomförande, studentrekrytering, undervisningsprocessen, forskningens bredd och inriktning, servicefunktioner och verksamhetens finansiering.

I ackrediteringen ingår att Handelshögskolan årligen skall rapportera till EQUIS om sin verksamhet utifrån en del av de indikatorer som ingår i EQUIS-systemet. Handelshögskolan skall dessutom särskilt arbeta med att utveckla sin verksamhet utifrån ett av Handelshögskolan beslutat handlingsprogram samt, vilket även det ingår i de förutsättningar som EQUIS-systemet för med sig, förbereda nästa ackrediteringsprocess om fem år då en ny självvärderingsrapport skall utarbetas och ett nytt peer review-förfarande skall genomföras. Detta innebär således att Handelshögskolan nu har ett kvalitetssystem som delas med flera andra europeiska "Business Schools". Just detta faktum underlättar naturligtvis nationella och internationella jämförelser. Samtidigt tar ett internationellt utarbetat kvalitetssystem inte alltid hänsyn till de förutsättningar som reglerar högskolesektorn i Sverige. Erfarenheterna av att arbeta med EQUIS-systemet är dock goda och det stora antalet kvalitetsindikatorer innebär att verksamheten kan beskrivas på ett tydligt och rättvisande sätt.

Humanistiska fakulteten

Kvalitetssystem

Fakultetsnämnden har vid sitt decembersammanträde antagit ett system för kvalitetsarbete vid fakulteten. Dessutom har vissa enheter egna kvalitetssystem och/eller en person vars uppdrag är att samordna kvalitetsarbetet.

Dekanus och prodekanus har under andra terminen av mandatperiodens första år besökt samtliga institutioner och enheter vid fakulteten och talat med institutions/enhetsledningen om upplevda styrkor och svagheter. Dessa besök var också upptakten till fakultetsledningens övervägande om omorganisation inom fakulteten.

En del av fakultetsanslaget tilldelas institutionerna utifrån deras aktivitet vad gäller antalet doktors- och licentiatexamina, externa anslag och publikationer under året. Denna åtgärd har, tror vi, ökat examensfrekvensen inom forskarutbildning liksom premierat en hög forskningsaktivitet på institutionerna.

En omfattande rekrytering av forskarassistenter och biträdande universitetslektorer har präglat perioden. Hittills har 16 personer rekryterats och ca 40% av meriteringsanställningarna är tillsatta med personer som har doktorerat vid andra lärosäten inom eller utanför Sverige. Detta har hjälpt till att vitalisera både forskning och utbildning vid fakulteten.

Utlysning av utvecklingsmedel

Inom grundutbildningen utlyses varje år utvecklingsmedel, vilket under senare år har lett till utveckling av bl a nät- och distanskurser. Nu finns ca 70 sådana fristående kurser vid fakulteten. Särskilda kurser har utvecklats i grammatik och historia som utnyttjar digital teknik för användning inom en mängd olika utbildningar och kurser.

Flera institutioner har under perioden intensifierat arbetet med utveckling av kursvärderingssystem.

Fakulteten utlyser medel varje år för gemensamma, tvärvetenskapliga teori- och metodkurser inom forskarutbildning. En del kurser samfinansieras med institutionerna, en del återkommande kurser finansieras helt av fakultetsmedel.

Utbildning och forskning i flera humanistiska ämnen har genomgått Högskoleverkets utvärdering. Självvärderingsprocessen har uppskattats av de flesta institutionerna. Fakultetskansliet har bistått institutionerna dels med vägledning om hur självvärderingen ska gå till dels med statistik och andra underlag i självvärderingsarbetet. Fakultetsledningen - antingen dekanus eller prodekanus- har deltagit i platsbesöken för att svara på ev frågor från bedömargruppen.

När utvärderingsrapporterna kommer till fakulteten, presenteras rapporterna för fakultetsnämnden vid nästkommande sammanträde. En åtgärdsplan formuleras av resp institution för att underlätta uppföljning av utvärderingen.

IT-universitetet

Indikatorsmodell

Fakultetsnämnden har beslutat att införa en modell med indikatorer för att bättre kunna följa utvecklingen av verksamheten vid IT-universitetet.

IT-universitetet har från starten 2001 systematiskt lämnat en enkät till nybörjarstudenter. Frågorna har förutom intryck av utbildningen handlat mycket om hur man upplevt marknadsföringen av IT-universitetet, var man hört talas om utbildningen, varför man sökt osv. Vidare genomförs en extern utvärdering med bl a intervjuer, studentenkät och marknadsenkät.

Vid IT-universitetet prövar man framgångsrikt nya pedagogiska former i lokaler anpassade för nära kontakter mellan personal och studenter.

Konstnärliga fakulteten

Det levande dokumentet

Inom fakulteten pågår för närvarande ett målinriktat arbete med det s.k. *Levande dokumentet*. Avsikten med dokumentet är att skapa ett verktyg för prioriteringar, styrning, kvalitetskontroll och dokumentation, dels inom de enskilda institutionerna/ motsvarande, dels för fakulteten som helhet.

Dokumentet utgår ifrån en grundläggande modell som innehåller bland annat följande element: prioriteringar, bakomliggande målsättningar, bakgrundsbeskrivningar (nuläge och historik), processer m.m.

Avsikten med dokumentet är att det i sin struktur även skall motsvara årsredovisningens uppbyggnad så att arbetet med dokumentet samtidigt genererar kontinuerligt underlag för årsredovisningen och andra rapporter.

Målsättningen är att det levande dokumentet skall spela en central roll inom fakultetens samtliga enheter och arbetsområden. Dokumentet kan därmed också bidra till att synliggöra fakultetens verksamheter, såväl internt som externt. På detta sätt blir dokumentet en viktig hörnsten i fakultetens pågående kvalitetssäkringsarbete.

Arbetet med att utveckla och implementera *det levande dokumentet* sker i samarbete med universitetets Kvalitetsråd.

I de konkreta kvalitetssäkringssystemen är kontinuerliga utvärderingar och regelbundna uppföljningsmöten mellan lärare och studenter de vanligaste

instrumenten vid fakultetens institutioner. En institution använder sig systematiskt av styrledningsinstrumentet Balanced ScoreCard.

En annan aspekt av det levande dokumentet utgörs av implementeringen av mål och inriktning för den nyinrättade forskarutbildningen inom hela fakulteten.

Fakultetsnämnd och nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete har initierat en genomgripande handledarutbildning för fakultetens alla professorer. Syftet är att konstnärliga och vetenskapliga frågeställningar dels skall få sin bearbetning horisontellt, dvs att både vetenskapliga och konstnärliga företrädare skall involveras i forskning inom det konstnärliga området, dels att grundutbildningen skall bli delaktig av denna kunskapsutveckling.

Högskoleverkets utvärdering

Under våren 2004 ingick påbyggnadsutbildningar och forskarutbildning i musikpedagogik i högskoleverkets utvärdering av pedagogik. Av musikhögskolans självvärdering framgick hur den nya lärarutbildningen skapat vissa strukturella hinder för rekryteringen av såväl studenter som doktorander. Ett förändringsarbete har påbörjats där den nya fakultetsgemensamma forskarutbildningen för lärare inom UFL delvis underlättar de tidigare svårigheterna.

Naturvetenskapliga fakulteten

Strategiska program

Den naturvetenskapliga fakultetens kvalitetsarbete har hittills skett i form av strategiska program samt genom fakultetens ansvariga för kvalitetssäkring av grundutbildning respektive forskarutbildning. Det andra strategiska programmet antogs i början på 2002 och gäller åren 2003-2007. Programmet omfattar en vision för fakultetens utveckling i stort liksom inom fakultetens olika verksamhetsområden (grundutbildning, forskning, omvärlden) med beaktande av arbetsförhållanden för personalen inklusive jämställdhet och jämlikhet. Det strategiska programmets avslutning lyder: "Inom alla fakultetens verksamhetsområden skall uppföljning och dokumentation ske av de olika delmål som finns angivna. Insatserna skall vara mätbara och därmed kunna återrapporteras till fakultetsnämnden årsvis".

I arbetet med det strategiska programmet utgjorde studentrepresentanterna hälften av ledamöterna i både utvärderingsgruppen och programgruppen.

Medel till utveckling av grundutbildningen

Den naturvetenskapliga fakulteten har som tradition att stödja strategiska projekt inom grundutbildningen i form av medel till utvalda, sökta projekt. Under 2004 fick den strategiska satsningen på undervisningen en annan form. På förslag från fakultetens grundutbildningsberedning beslutade fakultetsnämnden att avsätta medel för två projekt; "Det akuta projektet: anpassning av baskurser" och "Det långsiktiga projektet: vår pedagogik". Medlen fördelades mellan *alla* institutionerna vid fakulteten.

Några av frågeställningarna till "Det akuta projektet" gällde hur fakulteten kan förändra genomförandet av kurser för anpassning till variationen i studentgruppernas sammansättning, hur man kan optimera utnyttjandet av lärartiden på kurserna och hur

examinationens andel av lärartiden kan minskas. Ett brett förändringsarbete eftersträvades, med täta informationsutbyten om framsteg och bakslag, initialt vid grundutbildningsberedningens möten.

Erfarenhetsutbyte mellan institutionerna

När det gällde ”Det långsiktiga projektet: vår pedagogik”, utgick det från att man alltför sällan nyttjar fakultetens kompetensmässigt mycket starka lärarkår till att stärka varandras roller som lärare. Projektet föreslogs till en början innebära att institutionerna var för sig skulle se över hur man undervisar nu och hur man skulle vilja undervisa framöver inom det totala kursutbudet, inklusive påbyggnadsnivån och examensarbeten. Vilka erfarenheter och kunskaper behöver man sprida inom institutionen och vilka kan man dela med sig av till andra institutioner? Fortsättningen föreslogs bli en övergripande spridning av de pedagogiska kompetenserna, erfarenheterna och idéerna på fakultetsnivå, för att i ett tredje skede kunna utmynna i specifika projekt. Medlen för 2004 avsåg det inledande institutionsspecifika arbetet och föreslogs användas till kostnaderna för till exempel lärarmöten, inbjudna föredragshållare, anordnande av pedagogiska kurser/seminarier, ersättning av lärare för mentorskap med mera.

Riktlinjer för bedömning av examensarbeten

En av komponenterna i kvalitetsutvecklingsarbetet inom grundutbildningen är kursvärderingarna. Fakulteten har under perioden utvecklat en gemensam blankett för dessa som på flera ställen har bidragit till en större spännvidd i utvärderingen. En gemensamt svag punkt var tidigare återkopplingen till studenterna. Här har en förbättring skett. Förutom att kursvärderingarna skall finnas tillgängliga, inleds ofta kurser med en presentation av förra studentgruppens kursvärdering och vilka åtgärder som denna lett till eller en motivering till varför inte så mycket kunnat hända. Ofta finns då en ekonomisk motivering; det finns inte resurser till allt som engagerade studenter önskar av sin utbildning.

Fakulteten har under perioden utarbetat ”Riktlinjer för bedömning av examensarbeten”. Förslaget togs fram av studentgrupper tillsammans med den lärare som ansvarar för kvalitetssäkring av grundutbildning.

Utveckling av forskarutbildningen genom kvalitetsansvarig

En av lärarrepresentanterna i fakultetsnämndens forskarutbildningsberedning är kvalitetsansvarig för forskarutbildningen. I dennes uppgifter ingår bl a att

- ansvara för rutiner för uppföljning av forskarutbildning/utvecklingssamtal
- ansvara för utveckling av den fakultetsgemensamma handledarutbildningen
- tillse att doktorander som undervisar inom grundutbildningen skall ha genomgått inledande högskolepedagogisk utbildning. Kurserna utvärderas kontinuerligt.
- kvalitetsgranska de fakultetsgemensamma kurserna
- arbeta i nära kontakt med fakultetsnämnd, forskarutbildningsberedning och dekanus och fortlöpande återrapportera kvalitetsarbetet inom forskarutbildningen

- komma med förslag som ytterligare kan förbättra fakultetens forskarutbildning.

Fakulteten har inlett en översyn av studieplanerna för samtliga forskarutbildningsämnen. För detta ändamål har en mall för utformningen av studieplanerna utarbetats och delgivits institutionerna.

Fakulteten har vidare initierat arbete för att få bättre rutiner för redovisning av utvecklingssamtal och uppföljning av individuella studieplaner. Ett mentorprogram för kvinnliga doktorander har initierats under året och kommer att startas under 2005.

Forskningsdag

Studenterna har under perioden tagit initiativ till en ”forskningsdag”, som hittills omfattat biologi, miljövetenskap och biokemi. Under dagen presenterar lärare/forskare sin forskning och förslag på examens- och tillämpningsarbeten och representanter för näringsliv och offentlig sektor diskuterar den framtida arbetsmarknaden med de berörda studentgrupperna, som har denna dag undervisningsfri.

Administrativ excellens

För kvalitetssäkring av administrationen har fakultetskansliet under perioden arbetat fram en definition av administrativ excellens samt en handlings- och utvecklingsplan. Hörnstenarna i handlingsplanen är konsultativt arbetsätt, helhetssyn på verksamheten, hög kompetens och verka för en positiv kultur där alla kan känna sig delaktiga. Kansliets arbete kommer att mätas och utvärderas med hjälp av frekvensanalyser, enkäter, utredande möten, benchmarking samt självvärdering.

Sahlgrenska akademien

Ett gemensamt kvalitetssystem

Från 2002 och framåt har två grupper, en arbetsgrupp bestående av representanter från program- och fakultetsnämnder (numera råd) och studenter, samt en referensgrupp bestående av representanter från de olika programutbildningarna och studenter, arbetat med kvalitetsfrågor vid akademien. Bildandet av dessa grupper har lett till en spridning och intensifiering av kvalitetsarbetet på alla nivåer. Arbetsgruppen har tagit fram Sahlgrenska akademins kvalitetssystem och arbetar med gemensamma riktlinjer. Seminarier som anordnats av grupperna har lett till spridning av idéer och goda exempel.

Inom den vårdvetenskapliga fakulteten tillämpas den strategi som utvecklades under 2001, där kursvärderingar och ett systematiskt programutvärderingsarbete utgör grunden för kvalitetsarbetet. Analyser av utvärderingsresultat görs av studenter och lärare tillsammans. Inom medicinsk och odontologisk fakultet har kursnämnder en väsentlig roll i utvärderingsarbetet. Syftet med kursnämnder är att skapa dialog mellan studenter och lärare, för att öka samarbetet i utbildningsfrågor och fortlöpande värdera och säkra utbildningens kvalitet. Goda exempel har förts fram och försök till nytänkande har stimulerats.

Högskoleverkets utvärderingar

Tre utbildningsprogram har genomgått Högskoleverkets utvärdering; Dietistprogrammet, Tandläkarprogrammet och Vårdpedagogikprogrammet. Självvärderingsprocessen har varit positiv och gjort utbildningarna uppmärksamma på sin egen verksamhet och på kvalitet och kvalitetsförbättrande åtgärder. Samtliga program vid Sahlgrenska akademien har tagit del av denna utvärderingsprocess.

En särskild arbetsgrupp har i en rapport redogjort för arbetet med att utveckla och samordna utbildningen i de rent farmaceutiska ämnena samt övriga ämnen som behandlar läkemedels utveckling, framställning, hantering eller användning. Rapporten har granskats av Högskoleverket som anser att universitetet på ett ambitiöst och målmedvetet sätt har kommit långt i sin strävan att bygga upp en grundutbildning för apotekare samt farmaceutisk forskning och forskarutbildning. Rapporten och yttrandet från bedömaren är aktuella inför den nationella utvärderingen som ska genomföras år 2006.

STUG-projektet

STUG-projektet (se ovan) har lett till att t ex Programnämnd 3 (programnämnden för farmaceutisk och biovetenskaplig utbildning) tillsatt en arbetsgrupp som tog fram en handlingsplan för förbättringar. Konkreta åtgärder som vidtagits är bl a att programnämnden beslutat om inrättande av kursnämnder, att resultatet av kursvärderingar skall analyseras och återföras till studenter och lärare och att kursansvariga institutioner skall skicka in kursvärderingarna till programnämnden som arkiverar dem centralt för att underlätta för studenter och lärare att få tillgång till dem. För att förbättra informationen till studenterna har webbsidor utvecklats liksom användandet av kursportalen. Den pedagogiska kompetensutvecklingen för lärarna stimuleras liksom utveckling av nya pedagogiska arbetssätt och examinationsformer.

Nya lokaler har förbättrat undervisningsmiljön. Detta har också lett till ett bättre sammanhållet campus. Satsningar har också gjorts på IT och datasalar för studenterna. Nedan ges exempel på ytterligare kvalitetsutvecklande aktiviteter.

Inom medicinska fakulteten har balanserade styrkort tagits fram för kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Ett långsiktigt arbete har inom medicinska fakulteten ägnats åt forskarutbildningskurserna för att öka utbudet, förbättra kvaliteten och höja kraven på den obligatoriska kursdelen. Via regelbundna möten med studierektorerna vid institutionerna har det förts en dialog om hur forskarutbildningens projektdel fungerar ute på institutionerna.

Ett exempel på pedagogisk förnyelse är projektet "LearnAble" som har startats med stöd från Rådet för högre utbildning. Detta är en akademigemensam kurs med syfte att ge studenter en introduktion till högskolestudier och fokuserar på lärandeprocessen.

En webbplats har utvecklats för information om arbete med kvalitet och utveckling.

Samarbetet med Göteborgs universitets kvalitetsråd har ökat.

Samhällsvetenskapliga fakulteten

Externa utvärderingar

År 2000 genomfördes en extern utvärdering av samhällsvetenskapliga fakulteten och dess verksamhet. Denna utvärdering kom att få stor betydelse för fakultetens utveckling under 2001-2004. Flera av de åtgärder som beskrivs nedan är en följd av utvärderingsgruppens rekommendationer. Tidsperioden sammanfaller även med Höskoleverkets utvärderingsprogram av examensämnen och utbildningsprogram. Uppmärksamheten på dessa utvärderingar har präglat institutionernas/enheternas kvalitetsarbete under en längre period före och efter utvärderingarna.

Verksamheten vid SSD har under perioden varit föremål för en större utvärdering, medan NORDICOM:s verksamhet dels utvärderats flera gånger, dels realprövas varje gång man skriver kontrakt med sina uppdragsgivare. Även forskningsinstitutet CEFOS har utvärderats under perioden.

Pedagogisk utvecklingskommitté

Fakulteten har under perioden skapat en pedagogisk utvecklingskommitté som tagit fram förslag om hur undervisning kan arrangeras och anpassas till krympande resurser. Kommittén har även startat en seminarieserie över institutionsgränserna kring pedagogiska frågor. Syftet är att sprida goda exempel och att få till stånd en mångsidig pedagogisk diskussion. Genom kommitténs arbete har grundutbildningsfrågor fått större uppmärksamhet. Inte minst har betydelsen av pedagogisk meritering kommit att framhävas tydligare och mer systematiskt i samband med rekrytering – såväl av de sökande som av sakkunniga och lärarförslagsnämnd. Slutligen har kommittén tilldelats resurser som den regelbundet utlyser för pedagogiskt utvecklingsarbete.

Efter förebild från två av fakultetens institutioner har nu samtliga institutioner skapat egna kvalitetssystem, och som grund för denna rapport har fakultetsnämnden organiserat en uppföljning där funktionen hos dessa system har redovisats och diskuterats. Uppföljningen är naturligtvis ett sätt för nämnden att ta sitt ansvar för kvalitetsutvecklingen av fakulteten. Det görs genom att man kontrollerar att institutionerna i sin tur tar sitt ansvar för att utveckla kvaliteten i verksamheten – konkret genom att man har ett aktivt system för sitt kvalitetsarbete.

Gemensam doktorandhandbok

Samrådsförfarande mellan studenter och institutionsledning finns på flertalet institutioner; formen kan vara permanenta beredande organ, referensgrupper, arbetsgrupper, arbetsmiljögrupp, regelbundna möten med prefekt och/eller studierektor och remisser till studenterna.

En forskarutbildningsnämnd skapades 2001. Utöver arbetet i denna nämnd träffar ordförande regelbundet, efter förebild från dekanens prefekträffar, studierektorerna för institutionernas forskarutbildningar. En gemensam doktorandhandbok för fakulteten har tagits fram.

De individuella studieplanerna inom forskarutbildningen upprättas på institutionerna, revideras årligen och lämnas till fakultetskansliet som grund för fakultetsnämndens uppföljning. Under 2004 påbörjades också en uppföljning av examinerade doktorer där nuvarande sysselsättning och deras erfarenheter av utbildningen kartläggs.

Generationsväxlingsprogram

Fakulteten har under perioden skapat och genomfört ett generationsväxlingsprogram som innebär att fakultetsnämnden stödjer institutionerna när de låter lärare äldre än sextio år ägna del av sin tid åt att, till exempel, föra över sin kompetens till yngre generationer. Förutsättningen är att institutionerna då anställer yngre lärare (inte minst kvinnor) för att utföra sådana arbetsuppgifter som de äldre lämnar.

Arbetsmiljön har kartlagts flera gånger under perioden. Universitetet har gjort en undersökning avseende hela universitetet och fakulteten har vid ett senare tillfälle följt upp denna med en egen undersökning.

Fakulteten har ställt resurser till förfogande för kvinnliga doktorers docentmeritering och skapat en särskild seminarierie för kvinnliga ledare. Lärarförslagsnämnden har haft en principdiskussion om hur meritvärdering genomförs och framgent skall man särskilt söka efter kvinnliga sökanden till som lärare och forskare.

Medvetenheten om behovet av internationalisering har generellt ökat inom fakulteten. Fakultetsnämnden har genom ekonomiskt stöd sökt stimulera internationella kontakter, såväl lärarutbyte som studentutbyte.

Som tidigare är fakultetens institutioner mycket aktiva vad gäller samverkan med samhället i övrigt. En kartläggning av aktiviteterna har just inletts.

Kvalitetssystem

Det strategiska arbetet har konkretiserats under perioden, och strategiska satsningar följs upp bättre än tidigare. Arbetet med strategier, uppföljning och kvalitetssystem har inneburit ett större mått av kontroll över den egna verksamheten. Betydelsen av kvalitetssystemen som instrument för institutionsledningarnas kvalitetsstyrning varierar. Flera institutioner har dock redan reviderat sina system vilket visar att de är levande dokument. När de inte fungerar tillfredsställande gör man förändringar. Redan detta förhållningssätt visar på en ambition om aktiv kvalitetsstyrning. Fakultetsnämnden kommer inom kort att se över sitt eget kvalitetssystem.

Flera institutioner vid fakulteten har ”seminariegranskning” av kurser som form för kvalitetsutveckling av grundutbildningen och för kompetensuppbyggnad bland personalen. Dessa granskningar har kommit att ses som ett värdefullt komplement till de skriftliga kursvärderingarna.

Generellt sett kan sägas att fakultetens kvalitetstänkande hämtar en stor del av sin inspiration från den akademiska seminarietraditionen. Den bygger på idén om att öppenhet och konstruktiv kritik är ett effektivt sätt att samtidigt kontrollera och utveckla – ”granska för att främja”. Det är också i denna anda som fakultetens uppföljning av institutionernas/enheternas kvalitetsarbete bedrivits.

Utbildningsvetenskapliga fakulteten

Gemensamma riktlinjer och rutiner

Följande redovisning beskriver kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling vid institutionen för pedagogik och didaktik, som utgör större delen av den utbildningsvetenskapliga fakulteten.

Institutionens kvalitetsarbete har bl.a. varit inriktat på att verka för en gemensam syn på och enhetlig tillämpning av riktlinjer och rutiner i samband med utbildningen i syfte att stärka studentens rättsäkerhet och befrämja personalens arbetsmiljö.

Gemensamma riktlinjer för kursutvärdering och examination har utarbetats och fastställts av institutionsstyrelsen, rutiner i samband med kursplaneutveckling har upprättats och en överskådlig kursledarguide i syfte att underlätta kursledares arbete har prövats under hösten och kommer att revideras i början av 2005.

En strategi för styrning av grundutbildningen

Studerandeservice upprättar årligen en handlingsplan för kvalitetsgranskning och kvalitetsutveckling. Denna omfattar bl.a. synliggörande av verksamheten, samarbetsfrågor, servicenivå och arbetsmiljö. I skiftet september-oktober genomfördes en studieresa till kollegor vid Malmö högskola. Denna har rapporterats och resulterat i vissa förbättringar av arbetet. Ett fortsatt samarbete med Malmö kommer att ske för ett ömsesidigt utbyte i kvalitetssäkringssyfte. En strategi för styrning av grundutbildningen för 2004 – 2006 har antagits av institutionsstyrelsen under året. Denna betonar bl.a. tydlighet beträffande institutionens kursutbud och den kompetens detta avser att utveckla, samt styrningens genomskinlighet beträffande process och argument i samband med kursframtagning.

Riktlinjer och handlingsplan för det strategiska arbetet fokuserar utbildningens innehåll och progression, dess kvalitet och image, kompetensnyttjande och kompetensutveckling samt tydliggörande och kollektiv medvetenhet.

En förberedelse för anpassning till Bolognastrukturen har påbörjats och ett särskilt uppdrag att följa processen och initiera förändringsarbete är en del av den strategiska satsningen.

Utveckling av undervisning och utbildning

Särskilda medel har avsatts för utveckling av undervisning och utbildning där följande områden prioriterats: forskningsanknytning, studentinflytande, förnyade examinationsformer och utveckling av IT-stöd. Dessa medel kommer att utdelas efter ansökan och kvalitetsbedömning under början av våren 2005.

Ett väsentligt verktyg för kvalitetssäkringen i forskarutbildningen är en särskilt framtagen modell för antagning, introduktion och uppföljning under utbildningens gång.

Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

Omfattande utvärderingar

Göteborgs universitets lärarutbildning är fortfarande under utveckling på alla nivåer. Hela lärarutbildningen bör fortfarande ses som ett pågående utvecklingsprojekt. UFL avsätter ca tre miljoner varje år för utvärderingar och utvecklingsarbete, som utförs av externa utvärderare respektive av fakulteternas lärare. En förteckning över utvecklingsprojekt och utvärderingar finns på UFLs hemsida.

Kvalitetsarbetet drivs med hjälp av utvärderingar av kurser och utredningar av särskilda problem inom lärarutbildningen. Inriktningarna utvärderas dels på fakultets-

nivå dels av UFL med hjälp av externa utvärderare. Varje år utvärderas cirka fem inriktningar.

För att sammanfatta hittills vunna erfarenheter och för att vidareutveckla dessa, beslutade UFL 2004-09-24 att uppdra åt nämndens arbetsgrupp för forsknings- och internationaliseringsfrågor att utarbeta riktlinjer för UFLs utvärderingsverksamhet.

Rådslag för helhetssyn

I början av 2003 arrangerade UFL ett rådslag gällande helhetssynen inom det allmänna utbildningsområdet. Som ett led i utvecklingsarbetet kring den nya lärarutbildningen diskuterade kursledare, lärare, utbildningsledare och studievägledare under detta rådslag hur kärnan i lärarutbildningen ser ut, vilken kunskap som ska prioriteras och fokuseras samt hur kontinuiteten i lärlagen kan förstärkas.

Parallellt med utvärdering och uppföljningsarbetet av det allmänna utbildningsområdet pågår utvärderingar av lärarutbildningens inriktningar. Uppföljningarna tar utgångspunkt i regeringens proposition om den reformerade lärarutbildningen. Utvärderarnas uppdrag är således att se hur Göteborgs universitet i utformningen av de aktuella inriktningarna lever upp till propositionens krav. Utvärderingarna finns i sin helhet tillgängliga på UFLs hemsida.

Högskoleverkets utvärdering

Som ett led i Högskoleverkets granskning av hur den förnyade lärarutbildningen har realiserats vid landets lärosäten har UFL genomfört en självvärdering.

Självvärderingsrapporten är framtagen med en SWOT-analys som grund. Framställningen bygger på en analys av den förnyade lärarutbildningens problematik vid GU och är bearbetad så, att UFL genom rapporten skall kunna utveckla ett handlingsprogram för den nämnd som påbörjade sitt arbete vid halvårsskiftet 2004.

UFL genomförde självvärderingen i samarbete med de fakultetsnämnder som deltar i utbildningen och med Utbildningsvetenskapliga studentkåren vid Göteborgs universitet, (SLUG). Den slutliga versionen av självvärderingen¹ sändes till HSV 2003-03-31.

De svaga sidorna har kontinuerligt belysts i självvärderingen. Här finns integrationsglappen mellan lär- och tvärkurserna, mellan VFU och HFU, liksom mellan ämnesteorin och ämnesdidaktik i vissa inriktningar. Förändringsprocessen för att förbättra utbildningen pågår inom dessa områden. En systematiskt uppbyggd utveckling av integrationen kommer därmed att kunna ske under nästa läsår. Till de angelägna förändringarna hör också utvecklingen av den akademiska undervisningens egen didaktik. UFL har ännu möjlighet att utlysa utvecklingsmedel för att stimulera fakulteternas ansträngningar med detta och skall så göra.

Enligt beslut av UFL genomförs en handledarutbildning riktad till de lärare inom universitetet som skall handleda och examinera examensarbeten inom lärarutbildningen. Två omgångar har genomförts under vt 2004, då ett 60-tal personer från fem fakulteter deltog. Ytterligare två utbildningsomgångar är inplanerade.

¹ http://www.ufl.gu.se/pdf-filer/sjalvvardering_2003.pdf